

تحیین پایایی ابزار سنجش آمادگی روانی ورزشکاران اوتاوا (OMSAT)*

❖ دکتر سید محمد کاظم واعظ موسوی
عضو هیأت علمی دانشگاه امام حسین علیه السلام

فهرست :

۴۱	چکیده
۴۲	مقدمه
۴۳	روش شناسی تحقیق
۴۵	یافته‌های تحقیق
۵۷	بحث و نتیجه‌گیری
۵۸	منابع و مأخذ

چکیده : پرسشنامه OMSAT را محققان کانادایی برای سنجش آمادگی روانی ورزشکاران تهیه و به کار گرفتند. با توجه به کاربرد روزافزون ترجمه فارسی این آزمون و با توجه به ناشناخته بودن اطلاعات روان‌سنگی آن در شرایط بوم شناختی ایران، پایایی پرسشنامه OMSAT روی ۳۳۷ ورزشکار مذکور جوان (۱۸-۳۰ سال) اجرا شد. از محاسبه ضریب الگای گرونباخ به منظور تعیین پایایی استفاده شد. در نتیجه مشخص شد که در این پرسشنامه بین پرسشنامه‌هایی که تعیین هدف (۴۷۷۵)، و تمرکز مجدد را می‌سنجد (۵۳۷۲)، هماهنگی درونی کمتر از حد مطلوب بود. هماهنگی درونی بین پرسشنامه‌های مطلوب بود که باورها (۶۸۹۲)، التزام (۷۵۲۵)، فشار (۷۸۴۶)، انرژی (۷۵۹۴)، ترس (۷۵۵۵)، آرامش (۷۰۷۲)، تصویرسازی ذهنی (۷۹۶۶)، تمرین ذهنی (۸۵۱۰)، تمرکز (۷۸۱۶)، و طرح ریزی مسابقه (۸۰۸۴) را می‌سنجد. سوال‌های ۳، ۵، ۹، ۳۷، ۴۴، ۵۶، ۵۷، ۶۳ و ۶۴ ضریب پایایی پایین داشت و به بازنگری احتیاج دارد.

نتایج؛ استفاده از ترجمه فارسی ابزار سنجش آمادگی روانی ورزشکاران اوتاوا را منوط به احتیاط و رعایت اصلاحات می‌داند.

واژه‌های کلیدی: پایایی، آمادگی روانی، پرسشنامه سنجش آمادگی روانی اوتاوا mental states assessment tool (OMSAT)

مقدمه

پشتاستند و برای کاهش آن بکوشند. بهترین راه کاهش خطأ، دانستن روانی^۱ و پایایی^۲ آزمون است. یک آزمون هم باید معتبر و پایا باشد هم باید برای هر نمونه یا موقعیت تازه‌ای که به کار می‌رود، دوباره اعتباریابی شود. اهمیت اعتباریابی و پایایی سنجی درباره آزمون‌هایی بیش تر است که از زبانی به زبان دیگر ترجمه و روی آزمودنی‌های متفاوت اجرا می‌شود^۳، صفحه^۴ ۲۸.

سال ۱۹۹۲ در کانادا، سالملا و همکاران ابزار سنجش آمادگی روانی ورزشکاران (Ottawa Mental Health and Sport Assessment Tool OMSAT) را ساختند تا وضعیت آمادگی روانی آن‌ها را در ۱۲ بعد اندازه‌گیری کنند. با توجه به این امر که برخی محققان ایرانی نیز استفاده از این آزمون را برای سنجش وضعیت روانی ورزشکاران آغاز کرده‌اند^۵،^۶ ضرورت تعیین روانی و پایایی پرسش نامه مذکور احساس می‌شود. با توجه به روانی OMSAT^۷، این مقاله به چگونگی پایایی پرسش نامه مذکور می‌پردازد.

روش شناسی تحقیق

این آزمون از جامع ترین آزمون‌های آمادگی روانی ورزشکاران است که آزمودنی را در سطح حیطه شناختی، رفتاری و عاطفی می‌سنجد. آزمون OMSAT به منظور استفاده در ورزش ساخته شده است، اما اطلاعات زیادی از این پرسش نامه در دست نیست و پرتوکل اجرای آن نیز به کشور وارد نشده است. مفهوم این است که احتمالاً روان‌سنجدگی هایی که با استفاده از این پرسش نامه به عمل می‌آید، بدون رجوع به اصل پرتوکل است. در سال ۱۹۹۲ سالملا،

در سال‌های اخیر بر این باور افزوده شد که سنجش‌های وابسته به موقعیت در مقایسه با رفتار در موقعیت‌های ویژه، پیش‌بینی دقیق‌تری می‌کند. برای مثال، ساراسون^۸ (۱۹۷۵) دریافت که برخی دانش‌آموزان در امتحان‌ها عملکرد بدی دارند، اما علت آن کم‌هوشی یا درس نخواندن نیست؛ بلکه اضطراب هنگام آزمون است. او این افراد را مضری بر امتحانی نامید و آزمونی را برای سنجش احساس افراد پیش از امتحان ابداع کرد. این آزمون ویژه در قیاس با آزمون اضطراب صفتی، پیش‌بینی بهتری از اضطراب پیش از امتحان به عمل می‌آورد. روان‌شناسان ورزشی نیز در پی موقعیت‌هایی هستند تا آزمون‌های ویژه ورزشی را به وجود آورند که ویژگی‌های پایدار و نایابیار شخصیت را در زمینه‌های ورزشی به گونه‌ای معتبرتر و پایاتر اندازه‌گیری کنند. بنابراین، برای پیشگیری از سوء‌تعییرهای احتمالی در تفسیر آزمون، همواره باید اعتبار و پایایی پرسش نامه را درآشون شود. دانش کافی درباره مفاهیم آماری، درک مفهوم اعتبار و پایایی برای استفاده در تصمیم‌گیری‌ها ضروری است^۹ (۶، صفحه^{۱۰} ۲۷).

کسانی که آزمون را اجرا می‌کنند، باید تشخیص دهند که نتایج آزمون مطلق یا غیر قابل انکار نیست و ممکن است خطاهایی در اجرای آن به وجود آید. وقتی آزمون را فردی اجرا کند که عنصر مورد سنجش را درک نکرده است، احتمال خطأ افزایش می‌یابد. برای مثال، اجراکنندگان آزمون‌ها باید مراقب اثر احتمالی عامل‌های موقعیتی و عناصر درون-فردی باشند که در تفسیر نتایج آزمون دخالت می‌کنند. علاوه بر آن، عامل‌های فرهنگی، اجتماعی، تربیتی و قومی نیز بر نتایج آزمون ورزشکاران اثر می‌گذارند. بنابراین، آزمون کنندگان موظفند منابع خطأ در سنجش را

1. Sarason
2. Validity
3. Reliability

همبستگی آن با شاخص‌های آمادگی جسمانی بانوان به دست آمد (۵). پس از آن باز هم از OMSAT در پایان نامه کارشناسی ارشد شهریان استفاده شده است (۴). در این پایان نامه OMSAT روی بانوان شرکت‌کننده در مسابقه‌های قهرمانی کشور اجرا و همخوانی آن با شاخص‌های آمادگی جسمانی محاسبه شد.

این واقعیت از انگیزه‌های اصلی اجرای پژوهش حاضر است که ترجمه فارسی سه آزمون ذکر شده برخلاف توانایی‌های بالقوه برای سنجش آمادگی روانی ورزشکاران پایایی مشخصی ندارند. شناسایی میزان اعتبار و پایایی این آزمون‌ها ممکن است به نظم دهی شیوه استفاده از آن‌ها منجر شود. گسترش روزافزون استفاده از ابزارهای روان‌شناسی ورزشی، نیازمند به بنیادهای روشن علمی است که مشخص بودن میزان اعتبار و پایایی پرسشنامه‌ها از ساده‌ترین آن‌هاست.

شیوه اجرای پژوهش جامعه و نمونه‌آماری

تمام ورزشکاران درجه یک کشور در رشته‌های ورزشی مختلف، جامعه‌آماری این پژوهش را تشکیل داد. نمونه‌آماری این پژوهش شامل ۳۳۷ ورزشکار بزرگسال عضو تیم‌های ملی یا باشگاه‌های ورزشی بود.

روش نمونه‌گیری

روش نمونه‌گیری در این تحقیق تصادفی بود. از همه ورزشکاران تیم‌های ملی کشور که در اردوی آمادگی برای اعزام به المپیک سیدنی ۲۰۰۰ به سر

باریور، کاکس، هولت، ایماج، و پینگ^۱ این پرسشنامه را در دانشگاه اوتاوا ساختند و در سال ۱۹۹۳ سالمنلا و بونا^۲ به آن اعتبار دادند (۴، صفحه ۱۷۱). اراده محقق برای تعیین اعتبار و پایایی ترجمه فارسی این پرسشنامه، به خاطر استفاده روزافزونی است که بدون پشتونه کافی بويژه در تحقیق‌های پایان نامه‌ای از ترجمه این پرسشنامه به عمل می‌آید.

این آزمون ۱۲ وضعیت روانی را می‌سنجد که عبارت است از تعیین هدف، باورها، التزام، واکنش فشار روانی، ترس، آرامش روانی، انرژی روانی، تصویرسازی ذهنی، تمرین ذهنی، تمرکز، تمرکز مجدد و طرح ریزی مسابقه (۴).

آزمون ۷۱ سؤال دارد. هر سؤال به صورت یک جمله خبری نوشته شده است. این مقیاس نیز به صورت لیکرت ۶ سطحی است. در مقابل هر جمله کلمه‌های: هرگز، بندرت، بعضی اوقات، بیش تر اوقات، همیشه و نمی‌دانم نوشته شده است که به ترتیب از ۱ تا ۵ امتیاز دارد و کلمه نمی‌دانم امتیازی ندارد. تعیین هدف ۶ سؤال، باورها ۷ سؤال، التزام ۱۰ سؤال، واکنش‌های فشار روانی ۸ سؤال، ترس ۵ سؤال، آرامش ۳ سؤال، انرژی روانی ۵ سؤال، تصویرسازی ۵ سؤال، تمرین ذهنی ۸ سؤال، تمرکز ۵ سؤال، تمرکز مجدد ۴ سؤال و طرح ریزی مسابقه ۵ سؤال دارد.

معاونت ورزش بانوان چندین بار از آزمون مذکور استفاده کرده است. در سال ۱۳۷۳، بانوان شرکت‌کننده در مسابقه‌های قهرمانی کشور با OMSAT سنجیده شدند و نتیجه گیری شد که شمشیربازان بیش ترین التزام، هندبالیست‌ها بیش ترین آرامش و تکواندوکاران بیش ترین واکنش فشار روانی را از خود نشان دادند (۳). در سال ۱۳۷۶، دویاره بدون محاسبه اعتبار و پایایی از این آزمون استفاده شد و

1. Salmela, J., Barbour, S., Cox, J., Gowlett, S., Imaj, K., and Ping, W.

2. Salmela and Bota

جدول ۱. اطلاعات توصیفی و ضرایب الگا در عامل تعیین هدف

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	الگا در صورت حذف
۱	۱۸,۳۵۲۱	۱۰,۱۰۸۷	. / ۳۸۳۰
۲	۱۸,۴۶۰۷	۹,۴۸۲۵	. / ۳۲۹۳
۳	۱۹,۶۲۱۷	۱۰,۸۶۰۱	. / ۵۴۸۱
۴	۱۸,۲۲۸۵	۱۰,۹۱۳۸	. / ۴۴۶۳
۵	۱۹,۱۳۸۶	۹,۹۱۶۸	. / ۴۴۶۰
۶	۱۸,۵۹۵۵	۱۰,۲۸۶۹	. / ۴۲۵۳

شش سوال. الگا = ۴۷۷۵ / . الگای استاندارد شده = ۰,۵۱۰۰ .

روانی استفاده می کنند. دستاورد استفاده از این روش داشتن این امر است که آیا آزمون های مورد استفاده اعتبار و پایابی دارند یا خیر؟ همچنین آیا می توان از این آزمون ها برای سنجش حالت های روانی ورزشکاران استفاده کرد؟

می بردند همچنین باشگاه های درجه یک کشور که در رشته های مدار آور یا پر طرفدار فعالیت می کنند (شامل باشگاه های پاس؛ برق؛ آینده سازان؛ جم؛ سریا؛ رافی؛ صدا و سیما؛ آقام؛ الکتریک دماوند و تیم های نیرو های مسلح) با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی اعداد ساده تعداد ۳۳۷ نفر برای نمونه انتخاب شدند.

روش های آماری

برای محاسبه پایابی از روش محاسبه ضریب الگای گرونباخ استفاده شد. در محاسبه الگای گرونباخ ابتدا پراش نمره های تمام افراد را در هر ماده حساب کردند سپس مجموع پراش های ماده به دست آمد (۱، صفحه ۱۲۹). ضریب پایابی را می توان مستقیم به صورت درصد پراش نمره ها تفسیر کرد که به متابع مختلف اختصاص دارد. مثلاً ضریب پایابی ۰,۷۰، شاخص این است که ۷۰٪ پراش نمره های آزمون مربوط به پراش واقعی صفت مورد اندازه گیری و بقیه مربوط به پراش خطأ است (۱، صفحه ۱۳۰). در

روش تحقیق برای اجرای این پژوهش از روش اکتشافی استفاده شد. روش اکتشافی جزو روش های توصیفی قلمداد شده است، با این تاکید که هدف اصلی در این روش بی بردن به روابط موجود در آزمون هاست. بنابراین، هدف روش اکتشافی به بررسی ارتباط بین موضوع ها محدود نمی شود، بلکه سعی دارد وجود رابطه ها را کشف کند (۲). روش اکتشافی را بیش تر محققان روان سنجی برای پیدا کردن پایابی و روانی آزمون های

جدول ۲، محاسبات جدول ۱ بدون اختساب سؤال ۳

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۱	۱۵,۴۹۴۴	۷,۴۹۱۵	۰,۴۳۳۷
۲	۱۵,۶۰۳۰	۷,۲۴۷۸	۰,۴۰۸۵
۴	۱۵,۳۷۰۸	۸,۰۱۴۹	۰,۵۴۰۱
۵	۱۶,۲۸۰۹	۷,۹۰۹۵	۰,۵۸۸۰
۶	۱۵,۷۳۷۸	۷,۵۲۵۰	۰,۴۷۷۵

$$\text{بنج سؤال. آلفا} = ۰,۵۴۸۱, \text{آلفای استاندارد شده} = ۰,۵۶۳۵$$

عامل اول: تعیین هدف. در این آزمون سؤال های ۱ تا ۶ عامل تعیین هدف رامی سنجید. جدول های ۱، ۲ و ۳ اطلاعات توصیفی، ضریب های آلفای گروه باخ و محاسبه های مربوط به آن را در عامل تعیین هدف پژوهش حاضر، ضریب ها کمتر از ۰,۶۰ نشانگر پایایی در نظر گرفته شد.

یافته های تحقیق
نتایج به ترتیب در مورد هر مؤلفه آزمون ذکر شده کلی آلفا با همه سؤال های عامل اول محاسبه شد و است:

جدول ۳، محاسبات جدول ۱، بدون اختساب سؤال های ۳ و ۵

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۱	۱۲,۱۵۳۶	۴,۹۰۴۹	۰,۴۶۷۰
۲	۱۲,۲۶۲۲	۴,۷۲۸۰	۰,۴۳۷۰
۴	۱۲,۰۳۰۰	۵,۰۱۰۴	۰,۵۷۹۰
۶	۱۲,۳۹۷۰	۵,۰۹۴۷	۰,۵۷۲۱

$$\text{چهار سؤال. آلفا} = ۰,۵۸۸۰, \text{آلفای استاندارد شده} = ۰,۵۹۰۷$$

بار دیگر بدون احتساب سؤال‌های ۳ و ۵ اجرا شد. جدول ۳ نشانگر یافته‌های مربوط به این محاسبه است. ملاحظه می‌شود که ضریب آلفای کلی با افزایش محسوس به $0,5880$ رسیده است و ضریب مربوط به سؤال‌های نیز در دامنه $0,4370$ تا $0,5790$ قرار می‌گیرد. بدین صورت، ضمن افزایش ضریب آلفای کلی عامل، هماهنگی و همسانی سؤال‌ها نیز بیشتر می‌شود. بنابراین، در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که ضریب آلفای عامل تعیین هدف در صورت حذف دو سؤال ۳ و ۵ دارای پایابی متوسطی است و هماهنگی و همسانی درونی کمتری در سؤال‌های آن وجود دارد. بنابراین، اصلاح این دو سؤال ضروری است.

عامل دوم: باورها. در این آزمون سؤال‌های ۸ تا

ضریب آلفای کلی برابر با $0,4775$ و نشانگر پایابی ضعیفی است. ضریب آلفای سؤال‌ها بین $0,3293$ تا $0,5481$ و این ارقام نمایش دهنده هماهنگی درونی ضعیف در سؤال‌هاست. مقایسه ضریب‌های سؤال‌ها با ضریب کلی بیانگر این امر است که سؤال شماره ۳ پایابی مناسبی ندارد و در صورتی که حذف شود، ضریب کلی افزایش می‌یابد.

برای بررسی بیشتر، آلفای گروهیان بدون احتساب سؤال شماره ۳ محاسبه شد که اطلاعات مربوط به آن در جدول ۲ نشان داده شده است. ملاحظه می‌شود که در صورت حذف سؤال مزبور، ضریب آلفا در عامل تعیین هدف افزایش می‌یابد و به $0,5481$ رسید همچنین ارتباط و هماهنگی نیز در دامنه $0,4337$ تا $0,5880$ قرار می‌گیرد.

نظر به پایین بودن پایابی، محاسبه‌های مزبور یک

جدول ۲. اطلاعات توصیفی و ضرایب آلفا در حامل باورها

	آلفا در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	میانگین مقیاس در صورت حذف
۷	۰,۶۵۷۱	۱۳,۹۲۱۷	۲۴,۷۵۶۶
۸	۰,۶۶۶۳	۱۲,۹۷۴۹	۲۴,۴۲۷۰
۹	۰,۶۸۹۳	۱۵,۲۲۱۸	۲۴,۳۲۹۶
۱۰	۰,۶۳۹۵	۱۳,۸۳۴۰	۲۴,۴۴۱۹
۱۱	۰,۶۳۴۵	۱۳,۰۲۸۷	۲۴,۹۶۲۵
۱۲	۰,۶۲۲۸	۱۲,۳۷۸۲	۲۴,۸۰۷۷
۱۳	۰,۶۷۱۱	۱۳,۴۹۹۵	۲۴,۵۸۴۳

هفت سؤال. آلفا: $0,6892$. آلفای استاندارد شده: $0,6922$.

جدول ۵. محاسبات جدول ۴ بدون احتساب سؤال ۹

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	alfa در صورت حذف
۷	۲۰,۳۵۹۶	۱۱,۴۳۴۱	۰,۶۵۴۳
۸	۲۰,۰۳۰۰	۱۱,۰۱۷۹	۰,۶۶۷۷
۱۰	۲۰,۰۴۴۹	۱۱,۵۶۹۴	۰,۶۴۳۶
۱۱	۲۰,۵۶۵۵	۱۰,۶۵۲۶	۰,۶۲۹۳
۱۲	۲۰,۴۶۰۷	۱۰,۹۷۸۷	۰,۶۱۵۳
۱۳	۲۰,۱۸۷۳	۱۱,۲۱۲۹	۰,۶۸۱۴

شش سؤال. آلفا: ۰,۶۸۹۳، آلفای استاندارد شده: ۰,۶۹۵۸

آزمون بدون احتساب سؤال ۹ پایابی لازم را دارد.

عامل سوم: التزام. در این آزمون سؤال‌های ۱۴ تا ۲۳ برای سنجش التزام طراحی شده است. جدول ۶ اطلاعات توصیفی، ضریب آلفای گرونباخ و محاسبه‌های مربوط به آن را با عامل التزام نشان می‌دهد. ضریب آلفای کلی در این عامل ۰,۷۵۲۵ است که نشان‌گر پایابی مطلوبی است. مقایسه ضریب آلفای سؤال‌ها با ضریب آلفای کلی نشان می‌دهد که ضریب همه سؤال‌ها از ضریب کلی پایین‌تر است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که بین سؤال‌هایی که عامل التزام را می‌سنجد، همانگی درونی وجود دارد. ضریب آلفای سؤال‌ها بین ۰,۷۱۳۴ تا ۰,۷۴۶۵ است. در مجموع، با توجه به ارقام موجود می‌توان فرض مبتنی بر وجود همانگی

۱۳ باورهای ورزشکاران را می‌سنجد. جدول ۴ و ۵ اطلاعات توصیفی، ضریب آلفای گرونباخ و محاسبه‌های مربوط به آن را نشان می‌دهد. ضریب آلفای کلی ۰,۶۸۹۲ و ضریب آلفای سؤال‌ها بین ۰,۶۲۳۸ تا ۰,۶۸۹۳ متغیر است. مقایسه سؤال‌ها در جدول ۴ نشان می‌دهد که همه سؤال‌ها بدون احتساب سؤال شماره ۹ پایابی مطلوبی دارد. برای بررسی بیشتر، محاسبه‌های مزبور بدون احتساب سؤال شماره ۹ پایابی مطلوبی دارد. برای بررسی بیشتر، محاسبه‌های مزبور بدون احتساب سؤال شماره ۹ تکرار شد. جدول ۵ نشان‌گر یافته‌های این محاسبه است. ملاحظه می‌شود که ضریب آلفای این عامل با تغییر جزئی به ۰,۶۸۹۳ رسیده است. این امر بازنگری و اصلاح سؤال شماره ۹ را یادآور می‌شود. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که عامل باورها در این

جدول ۶. اطلاعات توصیفی و ضرایب آلفا بر عامل التزام

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۱۴	۲۵,۷۱۹۱	۳۳,۰۹۰۰	۰,۷۱۴۰
۱۵	۳۶,۰۷۸۷	۳۳,۳۸۱۰	۰,۷۲۴۴
۱۶	۳۴,۹۴۷۶	۳۴,۳۸۰۷	۰,۷۱۳۴
۱۷	۳۴,۷۵۲۸	۳۶,۴۶۵۰	۰,۷۳۶۳
۱۸	۳۴,۵۴۳۱	۴۰,۰۵۳۶	۰,۷۴۴۶
۱۹	۲۵,۰۱۵۰	۳۷,۵۲۶۱	۰,۷۴۲۸
۲۰	۳۴,۵۷۳۰	۳۸,۲۰۸۰	۰,۷۳۷۱
۲۱	۳۵,۰۳۳۷	۳۸,۹۲۷۴	۰,۷۴۶۵
۲۲	۳۵,۳۱۸۷	۳۶,۸۲۶۸	۰,۷۳۷۶
۲۳	۳۵,۴۹۰۶	۳۴,۸۱۴۸	۰,۷۲۰۶

ده سؤال. آلفا: ۰,۷۵۲۵، آلفای استاندارد شده: ۰,۷۵۱۳.

درونی بین پرسش‌ها را قبول کرد که عامل التزام را می‌شود که ضریب سؤال‌ها از ضریب کلی کوچک‌تر است. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که پایایی سؤال‌هایی مطلوب است که این عامل را می‌سنجد.

عامل چهارم: فشار روانی. سؤال‌های ۲۱ تا ۲۴ در این آزمون برای سنجش فشار روانی طراحی شده است. محاسبه‌های مربوط به ضریب آلفای گرونباخ در جدول ۷ نشان داده شده است. ضریب کلی آلفا در این عامل مساوی با ۰,۷۸۴۶ و مؤید پایایی مطلوب در سؤال‌های این عامل است. ضریب آلفای سؤال‌ها بین ۰,۷۵۲۸ و ۰,۷۶۸۹ را قرار دارد که باز هم نشانگر پایایی مطلوب هر سؤال است. ملاحظه

عامل پنجم: ترس. در این آزمون سؤال‌های ۳۲ تا ۳۶ مربوط به سنجش عامل ترس است. محاسبه‌های آماری آلفای گرونباخ در این عامل در جدول ۸ مشاهده می‌شود. ضریب آلفای کلی مساوی

جدول ۷. اطلاعات توصیفی و ضرایب آلفا در عامل فشار روانی

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۲۴	۱۵,۱۸۳۵	۳۲,۰۱۵۱	۰,۷۶۸۹
۲۵	۱۵,۶۵۵۴	۳۲,۶۱۷۷	۰,۷۶۳۵
۲۶	۱۵,۸۲۴۰	۳۲,۹۵۰۱	۰,۷۵۰۸
۲۷	۱۵,۱۲۳۶	۳۲,۲۹۶۷	۰,۷۸۳۳
۲۸	۱۵,۹۸۱۳	۳۲,۳۴۹۳	۰,۷۵۲۸
۲۹	۱۶,۴۷۹۴	۳۳,۹۸۷۴	۰,۷۶۱۲
۳۰	۱۵,۸۴۶۴	۳۲,۲۲۸۲	۰,۷۵۰۴
۳۱	۱۵,۸۸۰۱	۳۳,۰۳۸۲	۰,۷۵۳۵

هشت سؤال. آلفا: ۰,۷۸۴۶، آلفای استاندارد شده: ۰,۷۹۰۸.

جدول ۸. اطلاعات توصیفی و ضرایب آلفا در عامل ترس

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۳۲	۸,۲۳۲۲	۱۲,۸۸۵۷	۰,۶۹۴۱
۳۳	۸,۲۶۵۹	۱۲,۴۴۴۱	۰,۷۰۹۱
۳۴	۸,۲۲۱۰	۱۲,۲۸۵۶	۰,۶۹۴۵
۳۵	۷,۷۶۰۳	۱۲,۹۷۹۹	۰,۷۲۵۲
۳۶	۸,۱۶۴۸	۱۲,۴۱۶۳	۰,۷۳۳۶

پنج سؤال. آلفا: ۰,۷۵۵۵، آلفای استاندارد شده: ۰,۷۵۹۶.

است. مشاهده می شود که ضریب آلفای کلی $0,7072$ و ضریب مربوط به سؤال های بین $0,7196$ تا $0,7196$ متغیر است. هیچ کدام از ضریب های ضریب آلفای کلی نشان دهنده پایابی مطلوبی است، مقایسه آن با ضریب سؤال های نشان می دهد که سؤال شماره 37 ضریب آلفای نامناسبی دارد. این سؤال به بازنگری و اصلاح نیازمند است. بدون در نظر گرفتن آن می توان نتیجه گرفت که پایابی این عامل مطلوب است.

نظر به این که سؤال شماره 37 در عامل آرامش پایابی مطلوبی ندارد، محاسبه های آماری بدون احتساب آن ادامه یافت. جدول 10 نشان دهنده نتایج

با $0,7555$ و مؤید پایابی مطلوب در سؤال های این عامل است. ضریب آلفای سؤال های زیین $0,6941$ تا $0,7367$ متغیر است. هیچ کدام از ضریب های مربوط به سؤال های از ضریب کلی بیشتر نیست و این امر هماهنگی و تناسب در سؤال های را نشان می دهد. بنابراین، مجموعه سؤال هایی پایابی قابل قبول دارد که این عامل را می سنجد.

عامل ششم: آرامش. سؤال های 37 تا 39 مربوط به سنجش آرامش روانی ورزشکاران است. آمار توصیفی، ضریب آلفای گرونباخ و محاسبه های در جدول شماره 9 نشان داده شده

جدول ۹. اطلاعات توصیفی و ضرایب آلفا در عامل آرامش

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۳۷	۷,۳۳۷۱	۳,۵۸۵۲	$0,7196$
۳۸	۷,۲۸۰۹	۳,۸۷۹۴	$0,5460$
۳۹	۷,۱۱۲۴	۴,۱۱۵۱	$0,5942$

سه سؤال. آلفا: $0,7072$ ، آلفای استاندارد شده: $0,7178$.

جدول ۱۰. اطلاعات جدول ۹. بدون احتساب سؤال 37

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۳۸	۳,۷۵۲۸	۱,۱۱۱۶	.
۳۹	۳,۵۸۴۲	۱,۱۸۳۷	.

دو سؤال. آلفا: $0,7198$.

است. جدول ۱۱ و جدول ۱۲ نشان دهنده محاسبه های آلفای گرونباخ در این عامل است. جدول ۱۱ نشان می دهد که ضریب کلی آلفا مساوی با ۰,۷۵۴۸ و ضریب سوال های بین ۰,۶۴۶۱ تا ۰,۷۵۹۴ عامل است. ضریب آلفای سوال ۴۴ مطلوب نیست

این محاسبه هاست. همان گونه که مشاهده می شود، ضریب آلفای کلی از ۰,۷۰۷۲ به ۰,۷۱۹۶ افزایش یافته.

عامل هفتم: انرژی. در این آزمون، سوال های ۴۴ تا ۴۴ برای سنجش عامل انرژی طراحی شده

جدول ۱۱. اطلاعات توصیفی و ضرایب آلفا در عامل انرژی

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۴۰	۱۴,۶۸۱۶	۱۱,۴۲۸۳	۰,۷۴۲۶
۴۱	۱۴,۹۷۷۵	۱۰,۰۷۴۷	۰,۶۸۸۱
۴۲	۱۵,۰۶۷۴	۹,۶۲۷۰	۰,۶۴۶۱
۴۳	۱۵,۰۵۹۹	۱۰,۹۷۳۸	۰,۶۹۷۷
۴۴	۱۴,۰۴۱۲	۱۳,۴۳۸۱	۰,۷۵۹۴

پنج سوال. آلفا: ۰,۷۵۴۸، آلفای استاندارد شده: ۰,۷۵۰۱

جدول ۱۲. محاسبات جدول ۱۱ بدون احتساب سوال ۴۴

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۴۰	۱۰,۲۶۵۹	۹,۱۰۵۷	۰,۷۸۰۴
۴۱	۱۰,۵۶۱۸	۷,۶۹۸۲	۰,۶۸۵۵
۴۲	۱۰,۶۵۱۷	۷,۳۲۵۶	۰,۶۲۶۲
۴۳	۱۰,۶۴۴۲	۸,۵۳۰۸	۰,۷۰۲۴

چهار سوال. آلفا = ۰,۷۵۹۴، آلفای استاندارد شده = ۰,۷۵۹۰

جدول ۱۲، محاسبات جدول ۱۲ بدون احتساب سؤال ۴۰

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۴۱	۶,۷۸۶۵	۴,۲۲۸۷	۰,۶۹۲۴
۴۲	۶,۸۷۶۴	۴,۰۷۸۷	۰,۶۰۱۶
۴۳	۶,۸۶۸۹	۵,۱۶۷	۰,۷۹۲۰

سه سؤال آلفا = $0,7804$ ، آلفای استاندارد شده = $0,7792$

جدول ۱۲، محاسبات جدول ۱۲ بدون احتساب سؤال ۴۳

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۴۱	۳,۳۸۹۵	۱,۵۱۶۹	.
۴۲	۳,۴۷۹۴	۱,۶۰۳۹	.

دو سؤال آلفا: $0,7920$ ، آلفای استاندارد شده = $0,7922$

شد. به همین منظور، محاسبه های مربوطه بدون احتساب سؤال ۴۰ ادامه یافت که نتایج آن در جدول ۱۳ دیده می شود. این بار نیز ضریب آلفای سؤال ۴۲ از ضریب کلی بیشتر شد. محاسبه های بدون احتساب سؤال ۴۳ ادامه یافت که نتیجه آن در جدول ۱۴ دیده می شود. به نظر می رسد، مناسب ترین راه مطالعه پایایی این عامل، در نظر داشتن جدول ۱۱ و اصلاح سؤال ۴۴ است.

عامل هشتم: تصویرسازی ذهنی. در این آزمون سؤال های ۴۵ تا ۴۹ عامل تصویر سازی ذهنی را می سنجد. نتایج مربوط به محاسبه های آلفای گرونباخ

و همان گونه که ملاحظه می شود بیش از ضریب کلی است. برای بررسی بیشتر، محاسبه های مربوطه بدون سؤال ۴۴ تکرار شد. جدول ۱۲ نتیجه محاسبه مجدد را نشان می دهد. ملاحظه می شود که پس از محاسبه مجدد بدون سؤال ۴۴، ضریب آلفای کلی با مختص افزایش به $0,7594$ افزایش یافته است. این امر ضمن حمایت از وجود هماهنگی درونی بین پرسش های این عامل است و بر ضرورت اصلاح سؤال ۴۴ تأکید می کند.

جدول ۱۲ نشان داد که حذف سؤال ۴۴ باعث افزایش ضریب کلی آلفا از $0,7548$ به $0,7594$ شد، اما ضریب سؤال ۴۰ از ضریب کلی بیشتر

جدول ۱۵. اطلاعات توصیلی و صرایب آنها در عامل تصویرسازی ذهنی

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	alfa در صورت حذف
۴۵	۱۵,۱۸۳۵	۱۳,۷۹۷۰	۰,۷۳۷۸
۴۶	۱۵,۰۶۷۴	۱۵,۰۱۰۵	۰,۷۵۴۷
۴۷	۱۴,۸۴۲۷	۱۶,۱۹۳۲	۰,۷۸۱۳
۴۸	۱۵,۱۱۹۹	۱۳,۹۰۲۹	۰,۷۲۸۴
۴۹	۱۵,۴۴۷۰	۱۵,۰۷۷۷	۰,۷۸۲۸

پنج سوال. alfa = ۰,۷۹۶۷، alfa استاندارد شده = ۰,۷۹۶۴

جدول ۱۶. اطلاعات توصیلی و صرایب آنها در عامل تمرین ذهنی

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	alfa در صورت حذف
۵۰	۲۶,۰۲۲۵	۳۶,۳۶۰۴	۰,۸۳۴۳
۵۱	۲۵,۸۹۰۱	۳۶,۲۳۷۱	۰,۸۲۴۵
۵۲	۲۵,۷۳۷۸	۳۶,۶۷۵۴	۰,۸۲۳۵
۵۳	۲۵,۰۹۱۸	۳۶,۶۴۱۰	۰,۸۲۵۰
۵۴	۲۵,۳۹۳۳	۳۶,۹۴۶۳	۰,۸۲۸۳
۵۵	۲۵,۰۷۸۷	۳۹,۲۵۳۲	۰,۸۳۰۱
۵۶	۲۴,۹۸۵۰	۴۰,۴۲۸۳	۰,۸۴۵۷
۵۷	۲۴,۷۶۷۸	۴۱,۸۲۵۶	۰,۸۵۱۵

هشت سوال. alfa = ۰,۸۵۱۰، alfa استاندارد شده = ۰,۸۵۰۶

ضریب کلی کمتر و در حد مطلوبی قرار دارد. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که سوال‌های مطرح شده در خصوص سنجش تصویرسازی ذهنی همسانی و هماهنگی دارد.

در این عامل در جدول ۱۵ نشان داده شده است.

ضریب کلی آلفای گرونباخ مساري با ۰,۷۳۷۸۰ تا

۰,۷۹۶۶ است که پایایی مطلوبی را نشان می‌دهد.

ضریب آلفای سوال‌ها بین ۰,۷۸۲۸ و ۰,۷۸۲۸ است و همگی

جدول ۱۷. محاسبات جدول ۱۶ بدون اختصار سوال ۵۷

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۵۰	۲۱,۷۲۲۸	۳۰,۱۷۱۰	۰,۸۳۲۶
۵۱	۲۱,۵۹۵۵	۳۰,۰۲۳۷	۰,۸۲۰۰
۵۲	۲۱,۴۳۸۲	۳۰,۵۴۷۹	۰,۸۲۰۲
۵۳	۲۱,۲۹۲۱	۳۰,۶۵۸۷	۰,۸۲۳۸
۵۴	۲۱,۰۹۳۶	۳۰,۷۹۹۵	۰,۸۲۶۲
۵۵	۲۰,۷۷۹۰	۳۲,۳۲۲۲	۰,۸۳۲۶
۵۶	۲۰,۶۸۵۴	۳۴,۹۰۸۲	۰,۸۵۶۱

هفت سوال. آلفا = ۰,۸۵۱۴، آلفای استاندارد شده = ۰,۸۵۱۴

جدول ۱۸. محاسبات جدول ۱۷ بدون اختصار سوال ۵۶

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۵۰	۱۷,۶۴۰۴	۲۴,۰۷۳۲	۰,۸۳۷۹
۵۱	۱۷,۵۱۳۱	۲۳,۹۷۲۶	۰,۸۲۲۱
۵۲	۱۷,۳۵۵۸	۲۴,۶۴۳۶	۰,۸۲۵۶
۵۳	۱۷,۲۰۹۷	۲۴,۶۷۷۶	۰,۸۲۹۱
۵۴	۱۷,۰۱۱۲	۲۴,۸۰۸۱	۰,۸۳۲۱
۵۵	۱۶,۶۹۶۶	۲۷,۴۶۰۳	۰,۸۴۴۸

شش سوال. آلفا = ۰,۸۵۶۱

ترتیب، آلفای کلی از ۱۴، ۸۵۱۰ به ۸۵۶۱، ۰ افزایش یافت و ضریب هیچ کدام از سؤال‌ها از آلفای کلی بالاتر نرفت.

عامل دهم: تمرکز. سؤال‌های ۵۸ تا ۶۲ برای سنجش عامل تمرکز طراحی شده است. محاسبه‌های آلفای گرونباخ مربوط به این عامل در جدول ۱۹ نشان داده شده است. ضریب کلی آلفا ۷۸۰۶، ۰ و نشانگر پایایی مطلوب است. ضریب آلفای سؤال‌ها بین ۷۳۱۸ تا ۷۴۵۸، ۰ قرار دارد که همگی کمتر از ضریب کلی و در محدوده مطلوب قرار دارد. در واقع، بین سؤال‌هایی که عامل تمرکز را می‌سنجند، هماهنگی و همسانی وجود دارد.

عامل یازدهم: تمرکز مجدد. سؤال‌های ۶۳ تا ۶۶ برای سنجش عامل تمرکز مجدد طراحی شده است. نتیجه محاسبه‌های آلفای گرونباخ در این عامل در جدول ۲۰ نشان داده

عامل نهم: تمرین ذهنی. در این آزمون، سؤال‌های ۵۷ تا ۵۱ عامل تمرین ذهنی را می‌ستجد. بر اساس جدول ۱۶، ضریب کلی آلفا مساوی با ۸۵۱۰، ۰ و ضریب سؤال‌ها بین ۸۲۵۰ تا ۸۵۱۵، ۰ قرار دارد.

این امر نشان دهنده پایایی مطلوب و هماهنگی بین سؤال‌هاست و تنها سؤال ۵۷ پایایی مطلوبی ندارد. به همین جهت، محاسبه مجدد بدون احتساب سؤال ۵۷ اجرا شد که نتایج آن در جدول ۱۷ نشان داده شده است. در محاسبه مجدد ضریب کلی آلفا افزایش مختصری یافت و به ۸۵۱۴، ۰ رسید. این امر بر ضرورت اصلاح سؤال ۵۷ تاکید می‌کند.

همان‌گونه که جدول ۱۷ نشان می‌دهد؛ پس از حذف سؤال ۵۷، ضریب آلفای سؤال ۵۶ از ضریب آلفای کلی بیشتر شد. به همین جهت، فرایند آماری بدون احتساب سؤال ۵۶ نیز ادامه یافت. نتایج این محاسبه‌ها در جدول ۱۸ مشاهده می‌شود. به این

جدول ۱۹. اطلاعات توصیفی و ضرایب آلفا در عامل تمرکز

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	آلفا در صورت حذف
۵۸	۱۰,۶۹۲۹	۱۲,۲۵۱۲	۰,۷۳۴۱
۵۹	۱۰,۸۹۸۹	۱۲,۳۳۹۴	۰,۷۴۲۲
۶۰	۱۰,۰۴۱۲	۱۱,۴۹۸۳	۰,۷۳۱۸
۶۱	۱۰,۴۴۱۹	۱۱,۶۹۱۲	۰,۷۴۵۷
۶۲	۹,۷۷۵۳	۱۱,۸۰۶۵	۰,۷۴۶۴

$$\text{بنج سؤال. آلفا} = ۰,۷۸۰۶ \quad \text{آلفای استاندارد شده} = ۰,۷۸۲۳$$

جدول ۲۰. اطلاعات توصیفی و ضرایب الگا در عامل تمرکز مجدد

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	الگا در صورت حذف
۶۳	۷,۹۷۳۸	۸,۹۰۵۲	۰,۶۴۸۸
۶۴	۹,۰۳۰۰	۶,۱۹۴۶	۰,۳۵۶۹
۶۵	۸,۹۲۱۳	۶,۲۴۵۷	۰,۳۸۲۳
۶۶	۹,۰۳۰۰	۶,۵۲۵۴	۰,۳۹۷۶

چهار سؤال. الگا = $0,573^3$, الگای استاندارد شده = $0,5251$

جدول ۲۱. محاسبات جدول ۲۰ بدون احتساب سؤال ۶۳

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	الگا در صورت حذف
۶۴	۵,۳۵۲۱	۴,۸۶۰۶	۰,۶۱۴۹
۶۵	۵,۲۴۳۲	۴,۴۱۰۴	۰,۵۰۳۹
۶۶	۵,۳۵۲۱	۴,۶۸۷۶	۰,۵۳۱۸

سه سؤال. الگا = $0,6488$, الگای استاندارد شده = $0,6489$

بدون محاسبه این سؤال ادامه یافت و نتیجه آن در جدول ۲۱ نشان داده شده است. ملاحظه می شود که ضریب الگای کلی با افزایش قابل توجه به $0,6488$, رسیده است. بنابراین، با حذف سؤال شماره ۶۳ پایایی مطلوبی در پرسش هایی یافت می شود که این عامل را می سنجد.

شده است. بر اساس این جدول، ضریب الگای کلی در این عامل $0,5372$ و ضریب سؤال های بین $0,3569$ تا $0,6488$ است. این رقم ها پایایی متوسطی را نشان می دهد. مقایسه سؤال ها با ضریب کلی نشان می دهد که سؤال شماره ۶۳ پایایی مطلوبی ندارد. به منظور ادامه محاسبه تا نتیجه مطلوب، فرآیند آماری

جدول ۲۲. اطلاعات توصیفی و ضرایب الگا در عامل طرح ریزی مسابقه

	میانگین مقیاس در صورت حذف	واریانس مقیاس در صورت حذف	الگا در صورت حذف
۶۷	۱۴,۶۰۶۷	۱۳,۶۳۸۰	۰,۷۳۹۲
۶۸	۱۴,۵۹۹۳	۱۴,۷۲۲۳	۰,۷۶۴۴
۶۹	۱۴,۷۰۰۴	۱۳,۷۹۷۱	۰,۷۵۳۷
۷۰	۱۴,۷۰۴۱	۱۴,۶۴۵۲	۰,۷۷۵۶
۷۱	۱۴,۲۴۳۴	۱۶,۰۳۴۵	۰,۷۹۸۰

پنج سؤال. آلفا = ۰,۸۰۴۸، آلفای استاندارد شده = ۰,۸۰۳۴

عامل دوازدهم: طرح ریزی مسابقه. سؤال‌های نکته قابل توجه در استفاده از آزمون‌های روان‌شناسی ۶۷ تا ۷۱ برای سنجش عامل طرح ریزی مسابقه طراحی این است. که بیشتر آزمون‌ها در محیط‌های فرهنگی، ییگانه طراحی شده است و مفاهیم نهفته در آن‌ها آغشته شده است. نتایج محاسبه‌های آلفای گروبناخ در این عامل در جدول ۲۲ نشان داده شده است. ضریب کلی به ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی است. بنابراین، استفاده از آن‌ها پس از ترجمه پشتونه منطقی روشنی نخواهد داشت. هنگاریابی و انطباق آزمون‌های روانی با شرایط اجتماعی و فرهنگی یک ضرورت است.

با توجه به اهمیت آزمون‌های روانی برای آماده‌سازی روانی ورزشکاران و به علت روش نبودن اعتبار و پایایی بیشتر آن‌ها، محقق پرسش نامه سنجش مهارت‌های روانی اوتانا (OMSAT) را پایایی سنجی کرد. در نتیجه مشخص شد که پایایی دو مؤلفه به طور کامل و ۸ سؤال نامطلوب است. به همین جهت، از پرسش نامه مذکور باید با احتیاط استفاده شود.

عامل دوازدهم: طرح ریزی مسابقه. سؤال‌های ۷۱ تا ۷۵ برای سنجش عامل طرح ریزی مسابقه طراحی شده است. نتایج محاسبه‌های آلفای گروبناخ در این عامل در جدول ۲۲ نشان داده شده است. ضریب کلی آلفا مساوی با ۰,۸۰۴۸ و ضریب سؤال‌ها بین ۰,۷۳۹۲ تا ۰,۷۹۸۰ است که نشانگر پایایی مطلوب و هماهنگی مناسب بین سؤال‌های است.

بحث و نتیجه‌گیری
روان‌شناسان ورزشی با مطالعه و پژوهش پیگیر، مفاهیم روان‌شناسی را از حالت انتزاعی خارج کرده و آن‌ها را با استفاده از آزمون‌های روان‌سنگی در شناخت استعدادها و توانایی‌های ورزشکاران به کار گرفته‌اند.

منابع و مأخذ

۱. آنستازی، روان آزمایی. ترجمه محمد تقی براهی. (دانشگاه تهران، ۱۳۷۱).
۲. محمد رضا، جوادی پور. بررسی مقدماتی روانی و اعتبار و نرم پایی پرسش نامه آمادگی روانی ورزش فهرمانی. (معاونت فرهنگی، آموزشی دفتر تحقیقات و آموزش، ۱۳۷۵).
۳. ریاب، شهریان. بررسی میزان ارتباط آمادگی های جسمانی و مهارت های روانی ورزشکاران منتخب تیم های ملی. (معاونت ورزش بانوان، انجمن تحقیقات، ۱۳۷۶).
۴. ریاب، شهریان. توصیف قابلیت های جسمانی و روانی ورزشکاران شرکت کننده در مسابقه های فهرمانی هندبال بانوان بزرگسال در سال ۷۷. (پایان نامه کارشناسی ارشد، مرکز آموزش تربیت بدنی و علوم ورزشی، ۱۳۷۸).
۵. معاونت ورزش بانوان، انجمن تحقیقات. بررسی ویژگی های روانی ورزشکاران زن. (۱۳۷۲).
۶. سید محمد کاظم، راعظ موسوی. روان شناسی ورزشی مقدمه ای بر دانشنامه تربیت بدنی. (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، بنیاد دانشنامه بزرگ زبان فارسی، ۱۳۷۹).
۷. سید محمد کاظم، راعظ موسوی. تعیین اعتبار و پایابی سه پرسش نامه آمادگی روانی. (پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، ۱۳۷۹).

پژوهشکده علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پortal جامع علوم انسانی